

KUNTIEN HARKINNANVARAINEN VALTIONOSUUDEN KOROTUS VUONNA 2024

Valtionosuuslaki

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 27 §:n mukaan kunnan valtionosuutta voidaan korottaa harkinnanvaraisesti, jos kunta on ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Taloudellisen tuen tarpeeseen vaikuttavina seikkoina otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.

Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Suunnitelma tulee liittää avustushakemukseen. Valtionosuuden korotuksen myöntämiselle ja käytölle voidaan asettaa myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Valtionosuuden korotus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos suunnitelmaa tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu.

Kuntien hakemukset

Korotusta haki määräaikaan mennessä 72 kuntaa, yhteissummaltaan noin 86,7 miljoonaa euroa. Korotuksen tarvetta on perusteltu muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä vähentyneillä ja negatiivisilla valtionosuuksilla, yleisen taloustilanteen heikkenemisellä sekä siihen liittyen työttömyyden kasvulla, kustannusten ja hintojen voimakkaalla kasvulla, kohonneilla lainanhoitokustannuksilla, sisäilmaongelmaisiin kiinteistöihin liittyvillä kustannuksilla sekä muihin infrastruktuuriin liittyvillä korjaustarpeilla. Lisäksi tulevaan TE-palvelu-uudistukseen liittyvä rahoitusvaje nousi esiin muutamien kuntien osalta.

Esityksen valmistelussa käytetyt perusteet

Yhtenäisten arviointiperusteiden käyttämiseksi korotuksen tarpeen arviointi on perustunut pääosin kuntien vuoden 2023 tilinpäätöstietoihin. Tilinpäätöstiedoissa on painotettu erityisesti vuosikatetta ja tilikauden yli-/alijäämää, jotka kuvaavat selkeimmin ja vertailukelpoisesti todennettavia lain tarkoittamia poikkeuksellisia ja tilapäisiä taloudellisia vaikeuksia. Muita tarveharkinnassa käytettyjä tilinpäätöstietoja ovat muun muassa lainat, rahavarat ja taseen kertynyt yli-/alijäämä. Tilinpäätöstietoja on käytetty emokunnan ohella myös konsernin osalta. Näiden lisäksi taloudellisen liikumavaran kuvaajana on käytetty tuloveroprosentteja vuosilta 2023–2025.

Kuluvan vuoden osalta taloustietoina on käytetty elokuussa Valtiokonttorille raportoituja tilinpäätösennusteita sekä kuntien hakemuksissa esitettyjä tietoja.

Korotuksen tarveharkinnassa on huomioitu myös kunnan hakemuksessa esitetyt perustelut ja erityisolosuhteet, talouden tasapainottamissuunnitelma ja -toimet sekä

aiempien vuosien korotusten saantihistoria. Korotuksen määrä on esitetty pääsääntöisesti alennettuna, mikäli kunta on saanut korotusta myös edellisellä vuonna.

Yhteenveto käytetyistä keskeisistä taloustiedoista on esitetty liitteessä 3.

Valtionosuuden korotuksen määrä

Valtion vuoden 2024 talousarvion momentille 28.90.30 (Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen) on varattu enintään 10 000 000 euron määräraha.

Korotuksen asukaskohtaiseksi euromääräksi esitetään liitteen 2 kunnille vähintään 50 euroa ja enintään 200 euroa asukasta kohden, kuitenkin enintään kunnan hakemuksessa ilmoitettu määrä. Korotuksen keskimääräinen summa on noin 97 euroa asukasta kohden, mikä vastaa koko maan kuntien keskimääräistä noin 0,4 tuloveroprosenttiyksikön tuottoa vuonna 2023.

Valtionosuuden korotusta koskevat ehdot

Valtiovarainministeriö asettaa korotuspäätöksen yhteydessä korotusta saaneille kunnille valtionosuuslaissa tarkoitetut avustuksen käyttöä koskevat ehdot aiempien vuosien tapaan. Ehdot ovat seuraavat:

1. Korotus ei saa aiheuttaa vastaavan suuruista kunnan omassa päätäntävällässä olevien menojen lisäystä. Tämä koskee sekä käyttötalous- että investointimenoja. Korotus on tarkoitettu tukemaan kunnan omia talouden tervehdyttämistoimenpiteitä, joihin kunnan on syytä varautua avustuksesta riippumatta.
2. Korotus on tarkoitettu varautumiseen niihin talouden tervehdyttämistarpeisiin, jotka ovat syntyneet kunnan talouden aikaisemman kehityksen seurauksena. Tällaisia tarpeita ovat muun muassa varautuminen lainanhoitokustannuksiin, alijäämien kattamiseen ja tiedossa oleviin tuloperusteiden muutoksiin.
3. Kunta toteuttaa kuntalain 118 §:n mukaisen arviointiryhmän ehdotuksen mukaiset toimenpiteet palveluiden edellytyksen turvaamiseksi. Edellä mainittu ehto koskee niitä kuntia, joihin on asetettu mainitun lain 118 §:n mukainen arviointiryhmä.

Valtionosuuden korotuksen maksaminen

Valtiovarainministeriö päättää korotuksen maksamisen ajankohdasta. Tarkoituksena on, että tämän päätösesityksen perusteella myönnetyt korotukset maksetaan kunnille valtioneuvoston päätöksen jälkeen, viimeistään vuoden loppuun mennessä.